

A POLITIKAI KULTÚRA KERETEI

KARMACSI ZOLTÁN

Választási sajtótömörülés Kárpátalján

Ukrajnában 2002-ben tartották a soros parlamenti választásokat. Magyar jelöltnek egyetlen helyen, az egyik kárpátaljai választási körzetben, a 72. számúban volt esélye a beküldésre. Az egymandátumos körzetben kilenc jelölt indult, közte a két legesélyesebb: az addigi parlamenti képviselő (1998–2002 között), *Kovács Miklós*, aki a legszámosabb magyar érdekvédelmi szervezet, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség – KMKSZ – elnöke, *Gajdos István*, aki az Ukrán Szociáldemokrata Párt (egyesített) – USZDP(e) – beregszászi járási szervezetének titkára, illetve a nevezett párt megyei szervezetének elnökhelyettese és a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal vezetője volt ez időszakban. Kovácsnak meg kellett küzdenie azzal is, hogy az egyik jelölt egy vele azonos nevű, ám a politikai vagy a közéletben addig ismeretlen személy volt, s kettejükét a névazonosság miatt a szavazók nehezebben tudták beazonosítani, megkülönböztetni a szavazócédulán, és külön problémát jelentett, hogy a szláv azonosítási mód szerint az apai név tekintetében meg is előzte a KMKSZ elnökét, illetve már a választási plakátjaik is megtévesztően egy tónusúak voltak. Gajdos viszont élvezte a KMKSZ-en kívüli összes többi magyar érdekvédelmi szervezet – közös testületük a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fóruma (KMSZF) – támogatását, aminek az ad sajátos színt, hogy a MÁÉRT-ba például azokat a szervezeteket hívják meg, amelyek parlamenti képviselővel rendelkeznek, s a KMKSZ-en kívüli, tőlük eltérő álláspontokat képviselő kárpátaljai magyar szervezetek emiatt nem titkolt sérelmi pozícióba szorultak.

Alábbi elemzésemben azonban csak a két fő esélyesnek a helyi sajtóban való szereplésével foglalkozom. Abból indulok ki, hogy ma már el sem tudnánk képzelni életünket, hogy ne nézzük meg a televíziót, ne hallgassuk a rádiót, vagy bele ne lapozzunk egy újságba. Azonban a média információi

közül a köznap kommunikációs helyzetekben résztvevőknek maguknak kell eldönteniük és válogatniuk. Az újságok olvasói csak azt tudják elolvasni, az adott helyzetből csak annyit tudnak érzékelni, amennyit a cikk megírója leír, a tudomásukra kíván hozni. A médiával szemben azonban van egy olyan elvárás, amely szerint a közönség az adott kommunikációs esemény lényegeinek kiemelését a szerkesztőtől várja el. A média szelektív funkciójával befolyást tesz, vagy tehet a társadalmi élet, a politika és a hatalom alakulására, s nagyban befolyásolhatja egyes folyamatok kimenetelét, alakulását.

A volt Szovjetunió éveiben az újságírás, az újságíró társadalom a kormánynak volt elkötelezve, az állam pártján állt, így a szemléletvilága is egysíkú volt. Ez nem is lehetett másképp, mert az újságok állami tulajdonban voltak, s a kommunista vezérelt ország nem engedélyezte, sőt egyenesen tiltotta a lakosság, az olvasó tájékoztatását az állami érdekek elleni cselekményekről, eseményekről.

A Szovjetunió széthullása után az újságírás terén eleinte nem történt jelentős változás, közte a magyar nyelvű sajtótermékekben sem. Az ukrainai, azon belül pedig a kárpátaljai újságírás nagy részben örökölte a szovjet típusú lojális újságírói modellt. A kilencvenes évektől érzékelhető némi változás, amikor a szerkesztési elvekben kezdenek megjelenni az európai kritikus modell nyomai. Az újonnan alakult szerkesztőségekben már nemcsak a régi, szocialista szellemmel átitatott újságírók ültek, hanem több fiatal, új szemléletű kolléga is helyet kapott. A legnagyobb különbség az állami finanszírozású és az új típusú újságok között az volt, és szerintem ma is az, hogy míg az előbbieknek természetesen az állami apparátus valamennyi szegmensével kapcsolatban lojalitást kell tükrözniük, addig az utóbbiak esetében a lojalitás csupán a lapfenntartóra, a támogatóra korlátozódik. A lojalitás bizonyítékai a jelzős szerkezetek tömkelege, amelyek minősítik az adott személyt vagy eseményt.

Napjainkban a kárpátaljai magyar nyelvű újságok egy része (például a *Kárpáti Igaz Szó*, a *Beregi Hírlap*) az államhatalmi szervektől függ, hiszen ők a fenntartói. Ezek hasábjain a kritika csak úgymond építő jellegűként jelenhet meg. Pártpolitikai kötődésű például a *Kárpátalja*¹ és a *Határmenti Szociáldemokrata*.

1 Igaz, ez nem egyértelműen pártlap, de a magyarság érdekei, s ezáltal a KMKSZ melletti elkötelezettsége egyértelmű.

A vizsgálatról

Az ukrainai parlamenti választásokon a 72. számú körzet 9 képviselőjelöltje a szavazócédulán elfoglalt sorrendben (cirill ábécé szerint): Gajdos István, a Beregszászi Járási Közigazgatás vezetője, az Ukrán Szociáldemokrata Párt (egyesített) jelöltje; Kovács Mikolaj, a Kovács farmergazdaság vezetője, önjelölt; Kovács Miklós, parlamenti képviselő, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke, önjelölt; Kolomijec Viktor, önjelölt; Sztefanjuk Oleg, diák, önjelölt; Farkas Mihajlo, a megyei belső ügyosztály főosztályvezetőjének tanácsadója; Cserepanin Viktor, munkanélküli, az Ukrán Szocialista Párt jelöltje; Simon Vaszil, munkanélküli, a Jabluka politikai párt jelöltje; Jacura László,² nyugdíjas, önjelölt. A küzdelem igazából Kovács Miklós és Gajdos István között dőlt el, ezért korlátoztam vizsgálatomat erre a két jelöltre öt magyar nyelvű (*Kárpátalja*, *Kárpáti Igaz Szó*, *Beregi Hírlap*, *BeregInfo*, *Határmenti Szociáldemokrata*) és két ukrán nyelvű (*Feszt*, *Novini Zakarpattya*) újság alapján. A sajtóelemzést három hónappal a választások előtt, 2002. január 1-jén kezdtem meg, és a választási eredmények körüli bonyodalmak miatt egészen 2002. április 30-ig folytattam.

Nézzük meg, hogy az általam vizsgált lapok milyen helyet foglalnak el a kárpátaljai sajtótermékek között.

A *Kárpátalja* közéleti hetilap, amelynek 2002. évi első számának példányszáma még 11700 volt, ami a választások utáni időszakra 13150 példányra növekedett. A lapot a Kárpátalja Kft. alapította és saját terjesztőhálózaton keresztül juttatja el az olvasókhöz. Hetente egyszer jelenik meg 16 A3-as méretű oldalon.

A *Kárpáti Igaz Szó* közéleti lap, amelynek heti példányszáma 29500. A 2002. évi első hét szombati száma 10445, keddi száma 8805 és csütörtöki száma 8835 példányban jelent meg. A választás után a heti példányszám változatlan, míg a csütörtöki 8640, a szombati 10240, a keddi 8610. A lap alapítói a Kárpátaljai Megyei Tanács, a Kárpátaljai Megyei Közigazgatás és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség.³ Postai hálózaton keresztül terjesztik. Megjelenik hetente háromszor. Keddi és csütörtöki száma 8 A3-as méretű oldalon, a szombati pedig 16 A3-as méretűn.

2 2002. március 30-án visszalépett a jelöltségtől.

3 A KMKSZ csak névleges támogatója a lapnak, hiszen semminemű anyagi javakkal nem járul hozzá a fenntartásához.

A *BeregInfo* családi és ifjúsági hetilap. Példányszáma 5450. Lapalapító Szoboszlai István. Saját terjesztőhálózatban terjesztett lap. Megjelenik hetente egyszer 24 A4-es méretű oldalon.

A *Határmenti Szociáldemokrata* az egyesített szociáldemokraták kárpátaljai megyei lapja, amelynek idei első száma 5150, a választás előtti két szám 8450, a választás után 5150 példányban jelent meg. Lapalapító az Ukrán Szociáldemokrata Párt (egyesített) és saját terjesztőhálózaton keresztül jut el a közönséghez, mégpedig ingyenesen.⁴ Megjelenik hetente egyszer, a választás előtt 16 A3-as méretű, a választás után 8 A3-as méretű oldalon.

A *Beregi Hírlap* járási közéleti lap. A magyar nyelvű kiadás példányszáma 3495, az ukráné pedig 440. Alapítói a Beregszászi Járási Tanács, a Járási Állami Közigazgatási Hivatal és a szerkesztőségi kollektíva. Postai úton terjesztett lap. Megjelenik hetente egyszer-kétszer minimum 4 A3-as méretű oldalon.

A *Feszt* Ungváron jelenik meg és megyei szinten terjesztik. Példányszáma idei első számát tekintve és a választás után 10 ezres. A választás előtti két szám 14600 és 11100 példányban jelent meg. Lapalapító az Ungvári Tanács. Postai úton terjesztik. Megjelenik hetente egyszer 8 A3-as méretű oldalon.

A *Novini Zakarpattya* a megyei tanács és a megyei adminisztráció lapja. Példányszáma január első hetében 40005, a választás előtt 42–43 ezer, illetve egy ízben 52236, a választás után 41138 volt. Hetente háromszor jelenik meg, keddi és csütörtöki száma 8 A3-as oldalon, szombaton 16 A3-as oldalon.

A képviselőjelöltek támogatói

A kárpátaljai magyar nyelvű sajtóban a választási kampány alatt nemcsak a képviselőjelöltekről, főként a két esélyes jelölt esetében, hanem az őket támogató szervezetekről, magán- és közéleti személyekről is jelentek meg cikkek, amelyek a képviselőjelölt mellett agítottak.

Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke a KMKSZ színeiben indult a választásokon. A Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (KMTF) és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) két olyan érdekvédelmi szervezet, amely a KMKSZ támogatásával jött létre és működik, illetve szorosan együttműködnek egymással. E három (KMKSZ, KMPSZ, KMTF) szervezetről szóló híreket soroltam a KMKSZ-párti, vagyis Kovácsot támogató írások közé.

4 A terjesztés majdnem minden esetben utcán történő osztogatás formájában valósul meg. Egyetlen könyvtárban sem lehet hozzáférni.

Gajdos István, a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal vezetője, az Ukrán Szociáldemokrata Párt (egyesített) egyik helyi vezetője. Magától értetődő az USZDP(e) és a Határmenti Szociáldemokrata mint pártlap támogatása. A jelöltet támogató magán- és hivatalos személyek a sajtó hasábjain (BeregInfó, Kárpáti Igaz Szó) több ízben is kinyilvánították szimpátiájukat. Valamennyiüket felsorolni hosszas és unalmas lenne. A támogató szervezetek azok a kárpátaljai magyar szervezetek, amelyek a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fórumának (KMSZF) égisze alatt egyesülnek, többek között a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK), a KMKSZ-ből kivált magyar kulturális szervezetek (Beregvidéki (BMKSZ), Ungvidéki (UMKSZ), Téesői (TMKSZ)). A Gajdos Istvánhoz való kapcsolódásuk és támogatásuk ékes bizonyítéka, hogy röviddel a kampány kezdete előtt a KMSZF nemcsak a soraiba fogadta a képviselőjelöltet és pártját, hanem a szervezetek Gajdos Istvánt választották meg a KMSZF alelnökévé.

Az elemzett időszakot két részre osztottam: választások előtt és után.

I. A VÁLASZTÁSOK ELŐTT

A képviselőjelöltek a magyar lapokban

Mindkét képviselőjelöltreől és az őket támogató szervezetekről, személyekről, intézményekről olvashatunk a *BeregInfó*-ban és a *Kárpáti Igaz Szó*-ban. Megjegyzendő, hogy a Kárpáti Igaz Szóban a legtöbb KMKSZ-szel kapcsolatos hír az elnökség hivatalos közleményeként jelenik meg, míg a másik képviselőjelöltreől és támogató szervezeteiről az újság saját szerzőinek írásai szólnak. Ez elsősorban annak tudható be, hogy a Gajdos István kampányában a sajtófelelősök a Kárpáti Igaz Szó oszlopos munkatársai, Kőszeghy Elemér és Horváth Sándor voltak.

A *Beregi Hírlap*-ban viszont ritkán találkozni Kovács Miklóssal és támogatóival. A Kováccsal kapcsolatos cikkek főként lejárató jellegűek. Szerintem ennek az a magyarázata, hogy Gajdos István mint a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal elnöke közvetlen befolyással bírt a Beregi Hírlap kollektívájára. Még egyértelműbb ez a *Határmenti Szociáldemokratában*, amely egy pártlap, s Kovácsról csak negatív értelemben nyilatkozik meg.⁵ A *Kárpátal-*

5 Ráadásul minden vele kapcsolatos írás „csak” jegyzet.

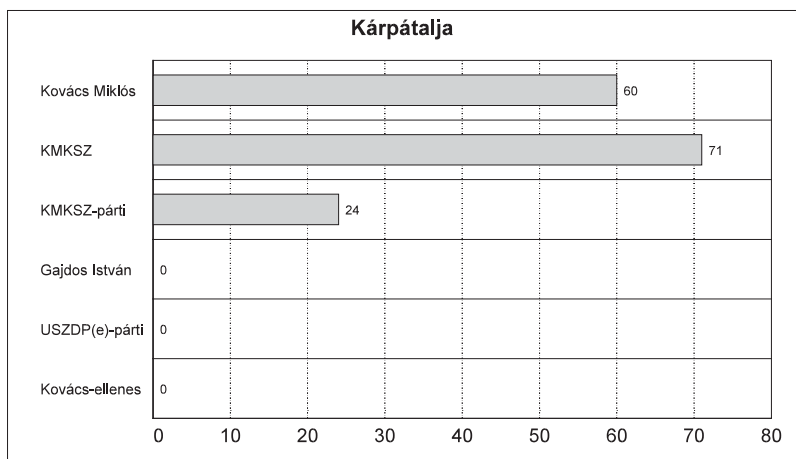
ja hetilap viszont Gajdost semmilyen értelemben, tehát lejárató célzattal sem hozza szóba.

Nézzük meg külön-külön a vizsgált lapokat.

1. KÁRPÁTALJA

Mint már említettem, a Kárpátalja hetilapban csupán Kovács Miklós képviselőjelöltől és az őt támogató szervezetekről, személyekről írt cikkekkal találkozhatunk. Ez az elkötelezettség a lojális újságírás jellegét tükrözi annyi különbséggel, hogy ebben az esetben nem az államhatalom, hanem a magyarság és érdekképvisellete, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség felé irányul.

Ebben a lapban Kovács Miklós képviselőjelöltől 60-szor találunk említést. KMKSZ-hírről 71 esetben olvashatunk, míg a KMKSZ támogatóiról 24 esetben. (vö. 1. ábra)

1. ábra A *Kárpátalja*ban megjelent cikkek megoszlása

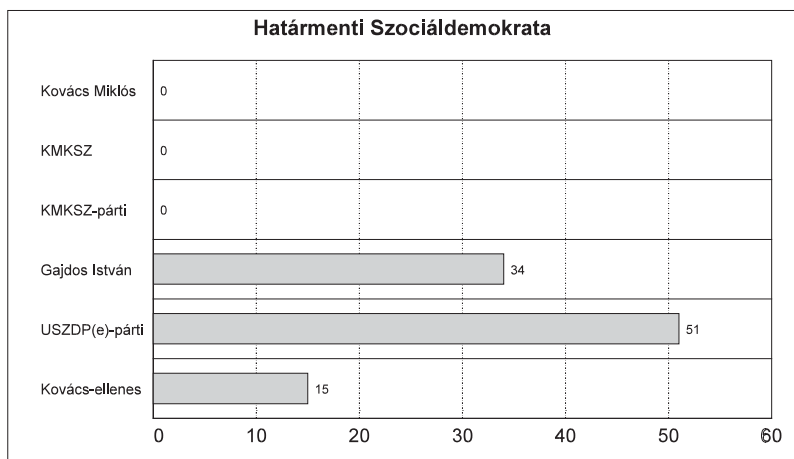
A Kárpátalja hetilap azon igyekezett, hogy ne változzon meg közéleti arculata a választások alatt. A KMKSZ, a KMTF, a KMPSZ vezetőivel készített interjúkat közölte, az e szervezetekkel kapcsolatos rendezvényekről, történésekről tudósított, illetve Kovács Miklós mint parlamenti képviselő és mint KMKSZ elnök valós tevékenységeiről számolt be. Fizetett politikai hirdetést egyik jelölt részéről sem közölte. Az újság a riválissal szemben egyértelműen

az „agyonhallgatás” stratégiáját követte, vagyis Kovácsot minél többet említeni, Gajdos pedig nem engedni szerepelni.

2. HATÁRMENTI SZOCIÁLDEMOKRATA

Ebben a lapban Kovács Miklósról és a KMKSZ-ről csak lejárató és rágalmazó írásokat olvashatunk, melyek az 1998–2002-es időszak alatti parlamenti képviselőségének és a KMKSZ működésének hasznosságát vonták kétségbe. 15 ilyen cikket találtam. Ezek egyértelműen a másik képviselőjelölt malmára hajtják a vizet, így Gajdos támogatóként kezelem őket. Akárcsak a szociáldemokrata képviselőjelölt kampánya, a párt lapja is a lejáratast használta fegyvernek.

Az Ukrajnai Szociáldemokrata Párt (egyesített) Beregszászi Járási titkáráról, Gajdos Istvánról a lapban 34 esetben olvashatunk, az őt támogatókról pedig 51 cikk jelent meg. (vö. 2. ábra)

2. ábra A Határmenti Szociáldemokratában megjelent cikkek megoszlása

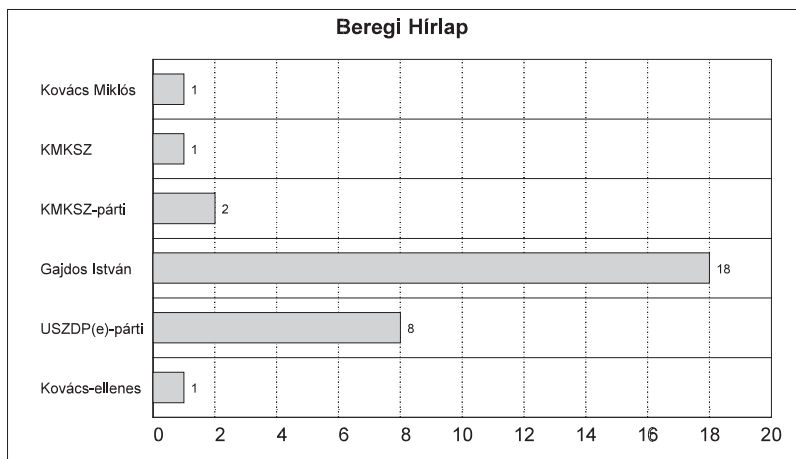
A lap arculatát teljes egészében Gajdos István és az USZDP(e) kampánya határozta meg. Egész oldalas, fényképes interjúk a jelölről, életútjának lírai-romantikus bemutatása, programjának és céljainak népszerűsítése. Valós rendezvényeken való részvételről, a képviselőjelölt konkrét cselekedeteiről nagyon keveset írt a lap. Emellett (főként újságírói jegyzetekben) folyamatos Kovács lejáratast, politikai hozzáértésének megkérdőjelezése. A lap kampány-írásainak nagy része szó szerint olvasható

más, Gajdos István irányába lekötözött sajtótermékekben is (*Kárpáti Igaz Szó*, *Beregi Hírlap*) is.

3. BEREGI HÍRLAP

Ebben a lapban is Gajdosról és támogatóiról szóló hírek vannak többségben. Ez nem véletlen, hiszen a Beregi Hírlap a járási tanács lapja, Gajdos pedig éppen a járási közigazgatási hivatalt vezette ekkor. Ráadásul a főszerkesztő, Zubánics László, egyben a BMKSZ alelnöke is, amely szervezet tagja a KMSZF-nek.

Gajdos Istvánról 18, támogatóiról 8 írást találtam, nagy riválisát egyszer támadták. Kovácsról és a KMKSZ-ről egy-egy írás, míg támogatóikról két írás szólt. (vö. 3. ábra)

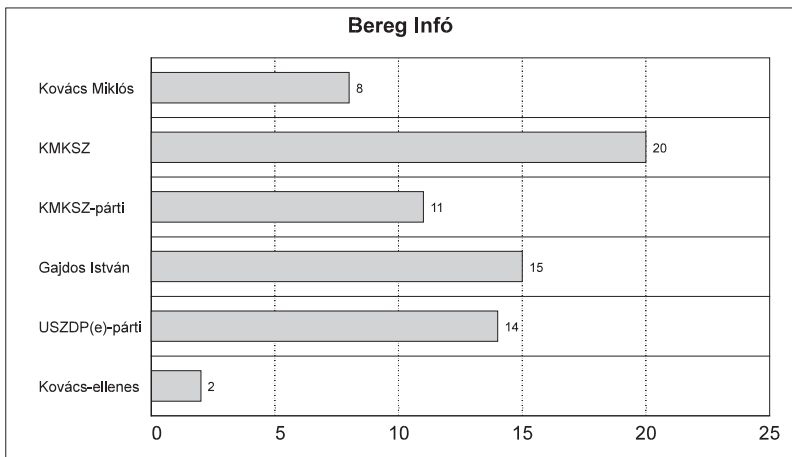

3. ábra A Beregi Hírlapban megjelent cikkek megoszlása

4. BEREGINFÓ

Ez a lap igyekezett semleges maradni, nem elkötelezni magát egyik képviselőjelölt mellett sem. Lavírozott a két tábor között. Mindkét képviselőjelölt kampányának helyet adott hasábjain, mind fizetett hirdetés, mind pedig szerkesztőségi cikk formájában. Azonban Gajdos egyik sajtófelelősének publikálása a lapban – még ha ez több esetben is fizetett hirdetésnek minősül – egyértelművé teszi, hogy ez a sajtótermék is elmozdult az egyik irányba.

A lapban Kovács Miklós képviselőjelöltről 8 írást, a KMKSZ-ről 20 hírt, míg az őket támogatókról 11 említést találtam. Gajdos István 15, Gajdos támogatói 14 ízben jelent meg. Kovács Miklóst, illetve KMKSZ-t 2 esetben mutatták be negatívan. (vö. 4. ábra)

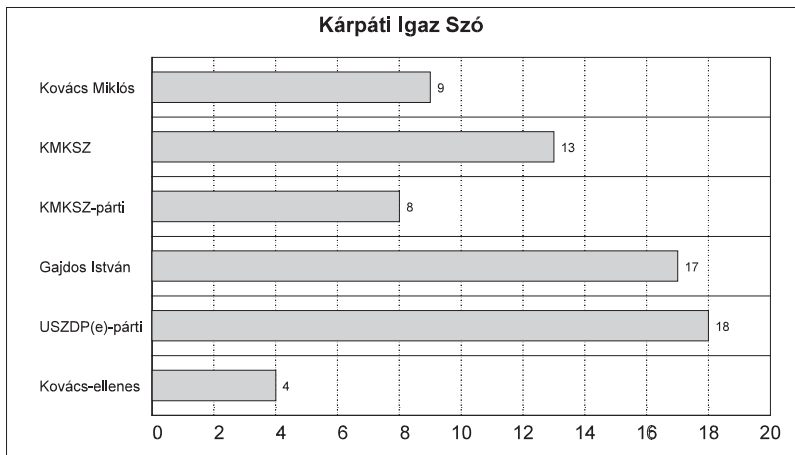

4. ábra A *BeregInfó*ban megjelent cikkek megoszlása

5. KÁRPÁTI IGAZ SZÓ

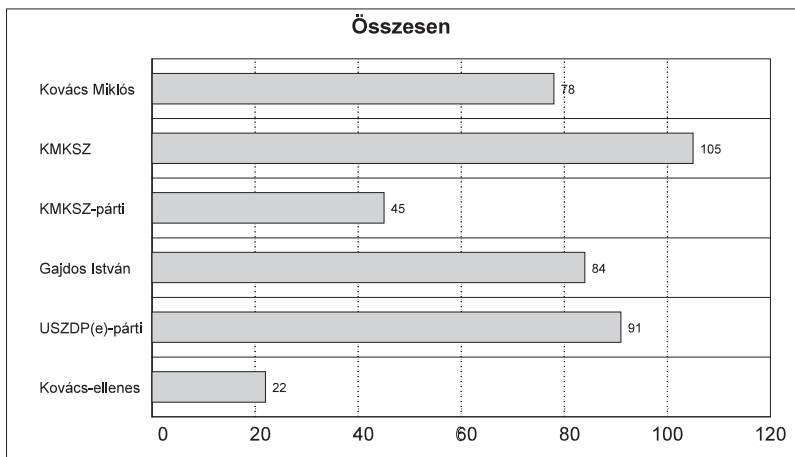
A *Kárpáti Igaz Szóban* is többet találkozhatunk Gajdos István képviselőjelöltről és támogatóiról szóló cikkel, mint Kovács Miklós képviselőjelöltről és támogatóiról szólóval. A *Kárpáti Igaz Szó* felelős szerkesztője (Kőszeghy Elemér) egyben Gajdos István egyik kampányfelelőse. Sok Gajdos Istvánról szóló írást (melynek egy része megjelent a *Határmenti Szociáldemokráciában* és a *Beregi Hírlapban* is) a *Kárpáti Igaz Szó* munkatársai szignáltak (például Horváth Sándor).

A lapban Gajdos Istvánról 17-szer, Gajdos támogatóiról 18-szor írtak, illetve Kovácsot és a KMKSZ-t 4-szer támadták. Gajdosról Kőszeghy Elemér tollából származó egész oldalas fizetett hirdetéseket hoztak le. Ebben a lapban jelent meg Gajdos István egy oldalas fényképe, amikor a Nemzetközi Nőnap alkalmából köszöntötte az ünnepeket. Kovács Miklós 9, a KMKSZ 13, támogatóik pedig 8 cikkben szerepelnek a lap hasábjain. (vö. 5. ábra) Ezek nagy része a KMKSZ elnökségének vagy választmányának hivatalos közleménye.

5. ábra A *Kárpáti Igaz Szó*ban megjelent cikkek megoszlása

Összesítés

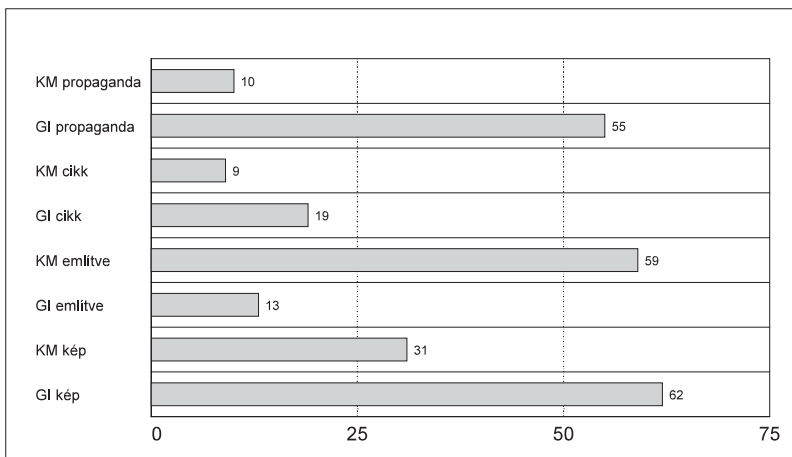
A kárpátaljai magyar nyelvű lapokban a vizsgált időszakban összesítve 78 cikk szól Kovács Miklósról, 105 a KMKSZ-ről és 45 támogatóikról. Ezek több-

6. ábra. A kárpátaljai magyar nyelvű sajtóban megjelent cikkek megoszlása

1. táblázat. A kárpátaljai magyar nyelvű sajtóban a két képviselőjelöltről megjelenő anyagok megoszlása

	Kovács Miklós				Gajdos István			
	<i>propaganda</i>	<i>cikk</i>	<i>említés</i>	<i>kép</i>	<i>propaganda</i>	<i>cikk</i>	<i>említés</i>	<i>kép</i>
<i>Kárpáti Igaz Szó</i>	3	3	3	3	10	5	2	7
<i>Kárpátalja</i>	4	6	50	22	0	0	0	0
<i>BeregInfó</i>	2	0	6	6	10	3	2	9
<i>Beregi Hírlap</i>	0	1	0	0	12	6	3	9
<i>Határmenti Szociáldemokrata</i>	0	0	0	0	23	5	6	37
<i>Összesen</i>	9	10	59	31	55	19	13	62

7. ábra. A kárpátaljai magyar nyelvű sajtóban a két képviselőjelöltről megjelenő anyagok megoszlásának összesített adatai

sége a *Kárpátalja* hetilapban jelent meg. A másik jelöltről, Gajdos Istvánról 84, támogatóiról 91, míg Kovács bírálótaról 22 cikk jelent meg. (vö. 6. ábra)

Műfaját, jellegét tekintve Kovács Miklósról összesen 9 propagandaanyagot, 10 cikket közöltek, 59 esetben említették és 31 képet találunk róla.

Gajdos Istvánról összesen 55 propagandaanyag, 19 cikk, 13 említés és 62 kép található a vizsgált magyar (nyelvű) sajtóban. (vö. 1. táblázat, 7. ábra)

A képviselőjelöltek az ukrán nyelvű lapokban

Az általunk megvizsgált két ukrán lap nem sokat foglalkozott a 72-es választási körzettel. Láthatólag nem sokat nyom a latba, ki kerül be egyetlen magyarként a 450 tagú ukrán parlamentbe.

A választás előtt a *Novini Zakarpattya* az árvízveszély kapcsán szólaltatja meg Gajdos Istvánt, mint állami vezetőt. A cikk mellé képet is tördelnek. Ugyanebben a lapban Kovács Miklós akkor szerepel, amikor lehozzák keretes nőnap-i köszöntőjét, amit parlamenti képviselőként intéz a szebbik nemhez.

A 72-es egy mandátumos választási körzet kampánya nem érinti ezt a lapot. Csupán a választási eredményekről számolnak be röviden, s megszólaltatják a győztes Gajdoszt.

A *Feszt* című lap még ennyit sem törődik a 72-es körzettel. A kampány idején itt is a többi kárpátaljai választási körzeten, a 70-es, 71-es és 73-as számúakon van a hangsúly. A 72-es körzettel kapcsolatban a hivatalos végeredményt közlik.

II. A VÁLASZTÁSOK UTÁN

A 2002. március 31-én megtartott ukrainai parlamenti választások elsődleges, nem hivatalos eredménye szerint minimális különbséggel Kovács Miklós vezetett Gajdos István előtt.

Aztán kedden reggel, szintén nem hivatalos eredményként már Gajdos István győzelmének híre terjedt, miután Gajdos és a USZDP(e) megfigyelői arra hivatkozva, hogy a kaszonyi, a dédai, a mezővári és a csapi 14-es körzetben súlyos szabálysértés történt, panasszal fordultak a 72-es számú parlamenti képviselői választási körzet központi bizottságához, amely bizottság a panasz nyomán megsemmisítette ezen körzetek eredményeit. E körzetekben Kovács Miklós fölényes győzelmet aratott.

Kovács a kijevi Központi Választási Bizottsághoz (CVK) fordult, mert jogtalannak vélte a négy körzet eredményeinek megsemmisítését, és kérte a bizottságot, hogy állítsa vissza a korábbi eredményt.

A CVK a 72-es körzet választási bizottságának jegyzőkönyvét nem fogadta el, mert nem indokolta meg, hogy miért semmisítette meg az eredményeket a négy körzetben, és kötelezte a bizottságot a szavazatok újraszámolására.

Több napig nem született meg a végleges eredmény. A 72-es körzet választási bizottsága már végleges eredményről beszélt, de erről hivatalos jegyzőkönyvet nem tudott felmutatni a sajtó érdeklődésére.

A hercehurca ellen tiltakozva a KMKSZ, illetve a Kovács Miklóst támogatók tábora csendes demonstrációt szervezett a 72-es választási körzet központi bizottságának épülete előtt, amely mellesleg azonos Gajdos István székelyével, ugyanis ez a járási közigazgatás épülete. Ugyanebben az épületben voltak tárolva az urnák is. Ezek közül több nem megfelelően volt lezárva és tárolva: egyes urnákon a zárószalag olyan laza volt, hogy megemelve az urna fedelét, nyugodtan belefért egy ember keze; másokon a zárópecsét volt sérült. A *Kárpátalja* hetilap erről fényképes tudósítást is közölt.

A KMKSZ a szavazatok nem megfelelő tárolására és a meghozott döntés nem helyénvalóságára hivatkozva keresetet nyújtott be az Ukrán Legfelsőbb Bírósághoz az ügy kivizsgálása érdekében. Az Ukrán Legfelsőbb Bíróság azonban elutasította Kovács Miklós mindkét keresetét, és fellebbezhetetlen ítélettel véglegesen Gajdos Istvánt nevezte meg a 72-es körzet győztesének.

Nézzük, hogyan reagáltak ezekre az eseményekre a vizsgált sajtótermékek.

A *BeregInfó* (április 11. és május 2.) a többi lap híreit veszi át a választások eredményeiről és a bonyodalmakról.

A *Beregi Hírlapban* (29–30. szám, április 6.) csak számadatok jelennek meg Gajdos István győzelméről. Aztán április 13-i számukban átveszik a *Kárpáti Igaz Szó*ból Kószeghy Elemér által írt cikkét a maratoni újrászámolásról.

A *Kárpáti Igaz Szó* az április 4-i számában megírja, hogy Gajdos István győzött, de ez ellen a KMKSZ fellebbezést nyújtott be. Az április 6-i számban interjút közöl Orbán Sándorral, a 72-es egy mandátumos parlamenti képviselői választási körzet vezetőjével, aki elmondja, hogy mindenben a törvényeknek megfelelően jártak el. Az április 9-i számban a maratoni újrászámolásról ír Kószeghy Elemér. A cikk konklúziója, hogy az újrászámolás után még nagyobb arányú Kovács Miklós veresége, mivel a ráadott szavazatok közül sok érvénytelennek bizonyult. „Információink szerint nem kizárt, hogy a vesztes fél továbbra sem nyugszik bele a történetkebe, és az illetékes jogi szervek valamelyikéhez fordul. Jogi szakértők elmondták, hogy egy ilyen per megnyerésére nagyon csekély az esély...”. E sorokkal már eleve esélytelenként állítják be Kovács Miklós képviselőjelöltet. Az április 16-i számban főcímben ad hírt arról, hogy a 72-es körzetben még mindig nincs döntés.

A *Kárpátalja* 65. számában (április 5.) beszámol az eredményekről, Kovács Miklós győzelméről, a négy választási körzet eredményeinek semmisségnek nyilvánításáról, a 72-es választási körzet bizottságának Gajdos István javára történő döntéséről és a KMKSZ panaszáról. A 66. számban (április 12.) olvashatunk a szavazatok újraszámolásáról és arról, hogy az eredményt Kárpátalja minden pontjáról érkezett mintegy kétszáz fős tömeg várta Beregszászban, a 72-es körzet központi bizottságának székházául kijelölt épület, a beregszászi járási hivataloknak helyet adó székház előtt mindhiába. A lap arról is beszámol, hogy a bizottság még hivatalos eredményről szóló jegyzőkönyvet nem tud felmutatni a sajtó számára, de már jelentést adott Gajdos István győzelméről a kijevei Központi Választási Bizottságnak (CVK). A 66. szám (április 19.) közli a CVK azon döntését, miszerint helybenhagyta a 72-es egy mandátumos parlamenti képviselői választási körzet döntését a hozzá tartozó négy körzetben a szavazatok megsemmisítéséről. Kovács Miklós bírósághoz fordul az ügyben. A 68. szám (május 2.) interjújt közöl Kovács Mikóssal Egy elrabolt győzelem története címmel.

A *Határmenti Szociáldemokrata*⁶ április 27-i számában címlapon közli a legfelsőbb bíróság határozatát rövid kommentárral, amelyben köszöntik Gajdos Istvánt.

ÖSSZEFOGLALÁS

Kovács Miklós támogatására sajtótömörülés nem jött létre, habár jelentek meg cikkek róla a *Kárpátalján* kívül a *Kárpáti Igaz Szóban*, a *BeregInfóban* és még a *Határmenti Szociáldemokratában* is. Ez utóbbiban lejárató hangvételű cikkekről beszélhetünk, míg a *Kárpáti Igaz Szóban* a legtöbb vele kapcsolatos hír csupán a KMKSZ elnökségi cikkek.

Gajdos István támogatására viszont összefogtak a kárpátaljai magyar sajtótermékek (*Beregi Hírlap*, *BeregInfó*, *Határmenti Szociáldemokrata*, *Kárpáti Igaz Szó*). Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy az érintett lapok vezető munkatársainak vonatkozó írásai hol szóról-szóra, hol kisebb módosításokkal más lapokban is megjelentek.

Elsőként említjük meg, hogy a *Határmenti Szociáldemokrata* főszerkesztőjének, Bíró Lászlónak Gajdos Istvánról szóló cikke jelent meg mind

6 Korábbi lapszámhoz nem tudtam hozzájutni a korábban már ismertetett körülmények folytán.

a *BeregInfóban* (1. szám), mind a *Beregi Hírlapban* (23–24. szám), mind pedig a *Kárpáti Igaz Szóban* (január 15-i szám). Ugyancsak a tömörülésre utal, hogy Volodimir Markitánnak, a *Beregi Hírlap* munkatársának a *Beregi Hírlapban* megjelent Gajdos Istvánról szóló cikke szinte változatlanul jelent meg a *Kárpáti Igaz Szóban* és a *Határmenti Szociáldemokratában*.

A sajtótömörülés Gajdos István képviselőjelölt körül már januárban elkezdődött. Elsőként a Tisza és a Borzsa folyók áradása révén találtak a lapok közös témát róla. Az árvízi szemlérről szóló tudósítás először a *Kárpáti Igaz Szóban* Horváth Sándor tollából jelent meg, majd ezután a *Beregi Hírlapban*. Névtelenül hasonló tartalmú és szerkezetű cikk jelent meg a *BeregInfóban* és a *Határmenti Szociáldemokratában* is, azonban az aláírás hiánya miatt ezeket nem tulajdoníthatjuk egyértelműen Horváth Sándor szerzeményének, habár az aláírt cikkek és az aláíratlanok között bizonyos stilisztikai hasonlóságok megfigyelhetők.

Sorra vehetünk ennél is szembetűnőbb eseteket.

Ilyen például a zápszoyni hármas ikrekről megjelenő cikk, amelyben a szülők köszönetet mondanak Gajdos István képviselőjelöltnek a segítségért. Március másodikán jelenik Kőszeghy Elemérnek, a *Kárpáti Igaz Szó* felelős szerkesztőjének írása a *Határmenti Szociáldemokratában*, majd március 7-én a *Kárpáti Igaz Szóban* hasonló címmel. Ezt követően március 14-én a *BeregInfó* közli le Kőszeghy Elemér cikkét és március 16-án egy kicsit rövidebb változatban a *Beregi Hírlap*. A cikk címe csak annyiban változik, hogy az alcím és a főcím felcserélődik.

Szintén Kőszeghy Elemér közöl propagandaanyagot Gajdos Istvánról mind a négy lapban Óriási esélyt adott a kezünkbe a sors címmel. Elsőként a *Határmenti Szociáldemokratában* (március 9.), majd sorrendben a *Beregi Hírlapban* (március 14.), a *Kárpáti Igaz Szó* két számában (március 14. és 16.) egy-egy oldalas terjedelemben, és végül a *BeregInfóban* (március 21.) kétoldalas terjedelemben. Csak két lapban (*Határmenti Szociáldemokrata* és *Kárpáti Igaz Szó*) jelent meg Nem ígérek csodát, nem ígérek lehetetlen dolgokat címmel szintén Kőszeghy Elemér egyoldalú propagandacikke Gajdos Istvánról.

Horváth Sándor, a *Kárpáti Igaz Szó* munkatársának nevéhez fűződik az a cikk is, amely Gajdos István képviselőjelölt egyházi megáldásáról szól, s amely a *Kárpáti Igaz Szóban* és *Beregi Hírlapban* megjelent.

Kétségtávol a Gajdos István képviselőjelölt körüli sajtótömörülésben Kőszeghy Elemér, a *Kárpáti Igaz Szó* felelős szerkesztője játszotta a főszerepet, amit az is bizonyít, hogy például a *BeregInfóban* 2, a *Beregi Hírlapban* és

a *Határmenti Szociáldemokratában* 3–3, a *Kárpáti Igaz Szóban* 5 cikke jelent meg a képviselőjelöltreől. Ez nem véletlen, hiszen, mint már említettem, ő volt Gajdos István sajtófőnöke a kampány idején.

A sajtótömörülésben résztvevő lapokban a 72-es választási körzetet érintő hírek általában későn, vagy egyáltalán nem jelentek meg. Vagy ha meg is jelentek a választással kapcsolatos hírek, azok általában az államhatalmi szervezetek érdekeit képviselték.

Kovács Miklós nem a propagandára, a reklámra, az eszme, a választási program hangsúlyozására fektette a hangsúlyt, hanem úgymond cselekvésorientált kampányt folytatott. Mit értek ez alatt? A már elért eredményekről, a státusz törvény kiharcolásáról, a KMKSZ jelenlegi helyzetéről, a KMKSZ és támogatóik rendezvényeiről igyekezett számot adni. A kampány ideje alatt igyekezett végigjárni a körzet településeit, tájékoztatni az érdeklődőket.

Gajdos István kampánystratégiája ezzel szemben a saját eszme terjesztésére, a reklámra alapult, illetve e mellé társult a lejárató kampány is, amikor is a KMKSZ-t és Kovács Miklós előző négy évi parlamenti munkásságát kérték számon, illetve bírálták.

A választási kampány alatt a Gajdos István melletti sajtótömörülésben résztvevő lapokban (*Kárpáti Igaz Szó*, *BeregInfó*, *Beregi Hírlap*, *Határmenti Szociáldemokrata*) a két képviselőjelölt közül Gajdos István javára billent a megjelent anyagok és képek tekintetében a mérleg. Amikor a két képviselőjelölt sajtóban való megjelenését vizsgáltuk az alábbi eredményeket kaptuk: a *BeregInfóban* Kovács Miklós 37 %, Gajdos István 63 %, a *Kárpáti Igaz Szóban* Kovács Miklós 32 %, Gajdos István 68 %, a *Beregi Hírlapban* Kovács Miklós 3 %, Gajdos István 97 %, a *Határmenti Szociáldemokratában* Gajdos István 100 % és a *Kárpátaljában* Kovács Miklós 100 %. Az összesített számadatok alapján az általunk vizsgált kárpátaljai magyar nyelvű sajtótermékekben Gajdos István 58 %-ban, míg Kovács Miklós 42 %-ban kapott helyet.

Nem elhanyagolandó tény, hogy a két képviselőjelöltreől megjelenő írások többsége más-más stílusban íródott. Gajdos Istvánról szóló írások többsége interjúként íródott meg, s a tudósításokban is interjúalanyként szólatatják meg a képviselőjelöltet. Kovács Miklós a legtöbbször tudósításokban szerepelt.

És végül nem lényegtelen a megjelent írások mérete sem. Karakterszámítás nélkül is teljes bizonyossággal kijelenthető, hogy Kovács Miklósról méretileg messzemenően kevesebb írás jelent meg, mint Gajdos Istvánról.

Ez utóbbiról számtalan egy-két oldalas írást is közöltek a *Határmenti Szociáldemokratában*, a *Kárpáti Igaz Szóban*, a *BeregInfóban* és a *Beregi Hírlapban*.

Vizsgálatom végső tanulsága, hogy az általam kijelölt időszakban *Kovács Miklós* sajtója tényközlő, *Gajdos Istváné* viszont nem objektív sem a tények, sem a történések közreadásában.

ZOLTÁN KARMACSI

Election press matters in Sub-Carpathia

This article examines how the contest in the No. 72 single-member parliamentary constituency in the Ukrainian general election appeared in the Sub-Carpathian Hungarian press.

After an introduction, there follows a brief history of the Sub-Carpathian press published in Hungarian.

In the constituency examined, nine candidates entered for the parliamentary seat, of whom Miklós Kovács, MP and president of the Sub-Carpathian Hungarian Cultural Federation, and István Gajdos, leader of the Beregszász County Administration and the (united) candidate of the Ukrainian Social-Democratic Party, were considered as the leading contenders.

After introduction of the candidates, there is an overview of the five Sub-Carpathian Hungarian-language papers (*Kárpátalja*, *Kárpáti Igaz Szó*, *Bereg Inфо*, *Beregi Hírlap* and *Határmenti Szociáldemokrata*) and two papers in Ukrainian (*Novini Zakarpattya* and *Fest*).

The article discusses what organisational and press backing for the two main candidates could be observed during the elections.

The author looks into the relative coverage the candidates and organisations or individuals supporting them were given in the papers. Furthermore, the article analyses the published material in terms of what proportion publicity promotion, articles, mentions and photographs were devoted to Miklós Kovács and István Gajdos separately in the Hungarian-language papers. These data clearly outline the press support for the two candidates.

The two control newspapers in Ukrainian contained only minimal references to Miklós Kovács and István Gajdos, therefore the author is not concerned with this aspect in detail.

The article also examines how the post-election complications, which lasted nearly a month, appeared in the press.